

Disiplinlerarası Yaklaşım Kavramsal Çatı 8

Arzu Nurdaş¹

Özet

Disiplinlerarası (interdisipliner) yaklaşım, iki ya da daha fazla bilim dalının bilgi, yöntem ve bakış açılarını birleştirerek sorunlara bütüncül ve yenilikçi çözümler üretmesini ifade eder. Bu yaklaşım, disiplinlerin bir arada çalıştığı fakat sınırlarını koruduğu multidisipliner yaklaşımdan farklıdır. Disiplinlerarası yöntemde disiplinler arası entegrasyon, ortak analiz ve sentez söz konusudur.

Disiplinlerarası yaklaşımın temel özellikleri arasında iş birliği, sentez ve entegrasyon, çok boyutluluk ve yenilikçilik yer alır. Farklı bilim dalları ortak bir soruna kendi perspektiflerinden yaklaşarak yeni çözümler geliştirirler. Örneğin, iklim değişikliği coğrafya, çevre mühendisliği, ekonomi ve siyaset gibi alanların iş birliğiyle analiz edilirken; yapay zekâ etiği, bilgisayar bilimi, felsefe ve hukuk gibi disiplinlerin katkısını gerektirir.

Sağlık bilimlerinde disiplinlerarası yaklaşım, bireylerin fiziksel, psikolojik, sosyal ve çevresel yönlerini dikkate alan bütüncül bir bakış sunar. Tıp, hemşirelik, psikoloji, fizyoterapi, sosyal hizmet ve beslenme gibi alanlar, hasta merkezli ve etkili çözümler üretmek için iş birliği yapar. Ortak karar alma, açık iletişim, rol paylaşımı ve koordinasyon bu yaklaşımın temel unsurlarındandır. Disiplinlerarası çalışma, özellikle karmaşık sağlık sorunlarında daha etkili müdahale ve kaynakların verimli kullanımı açısından önemlidir.

Giriş

Sağlık, yalnızca fiziksel hastalıkların tedavisinden ibaret olmayıp; bireyin biyolojik, psikolojik, sosyal ve çevresel boyutlarını da kapsayan çok yönlü bir kavramdır. Bu nedenle, karmaşık sağlık sorunlarına etkili çözümler üretebilmek için farklı uzmanlık alanlarının bir araya gelmesini gerektiren disiplinlerarası yaklaşım, modern sağlık hizmetlerinin temel taşlarından biri haline gelmiştir. Tıp, hemşirelik, psikoloji, fizyoterapi, beslenme, sosyal

1 Dr. Öğrt. Üyesi, İstanbul Rumeli Üniversitesi, arzu.nurdas@rumeli.edu.tr.
ORCID ID: 0000-0002-1281-0276

hizmet gibi çeşitli disiplinlerin iş birliği içinde çalışması, bireye bütüncül ve hasta merkezli bir bakım sunulmasını mümkün kılar.

1. Disiplinlerarası Yaklaşım

Disiplinlerarası (Interdisipliner) Kavramı, iki ya da daha fazla bilimsel disiplinin iş birliği ile gerçekleşen bilgi, yöntem ve bakış açısı bir araya getirerek, entegre yeni bilgiler ışığında sorunlara bütüncül biçimde çözüm üretmelerini ifade eder. Disiplinler bir arada çalıştığı ancak kendi yöntem ve sınırlarını koruduğu Multidisipliner kavramından farklı bir yaklaşımdır.

Disiplinlerarası, birden fazla bilim dalının iş birliği yaparak; sorunların birçok yönden analiz edilmesini, yöntemlerin bütünleştirilmesini ve etkili çözümler üretmesini sağlayan bir yaklaşımdır.

1.1. Disiplinlerarası Yaklaşımın Amaçları

1.1.1. Bütüncül Bakış Açısı Geliştirmek: Bütüncül bakış açısı bireyi fiziksel, psikolojik, sosyal ve çevresel yönleri ile birlikte değerlendirmeyi kapsamaktadır.

1.1.2. Disiplinler Arası Bilgi ve Beceriye Birleştirmek: Birbirinden farklı bilim disiplinleri bir araya getirerek daha etkili tanı ve tedavi yöntemleri geliştirebilmektedir.

1.1.3. Karmaşık Sorunlara Etkili Çözüm Üretmek: Tek bir bilim disipliniyle çözülemeyecek olan kronik hastalıklar, psikososyal problemler gibi çok yönlü sorunlara daha kapsamlı çözümler sunabilmektedir.

1.1.4. Kaynakların Etkin Kullanımını Sağlamak: Özellikle zaman ve insan gücü gibi oldukça değerli kaynakların verimli kullanılması, böylece sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılması mümkün olmaktadır.

1.1.5. Ekip İçinde İş Birliği ve İletişimi Güçlendirmek: Net iletişim ve ortaklaşa karar alma süreçlerini destekleyerek sağlık çalışanları arasında uyumlu çalışma ortamı oluşturulması önemlidir.

1.2. Disiplinlerarası Yaklaşımın Özellikleri

1.2.1. İş Birliği: Birbirinden farklı bilim disiplinleri birlikte çalışırlar.

1.2.2. Sentez ve Entegrasyon: Birbirinden farklı bilim disiplinleri kendilerine özgü yöntemleri ortak bir sorunu çözmek için kullanarak, yeni ve sentezlenmiş bir yaklaşım geliştirilir.

1.2.3. Çok Boyutluluk: Farklı bilim disiplinleri kendilerine özgü perspektiflerden soruna yaklaşırlar.

1.2.4. Yenilikçilik: Birbirinden farklı bilim disiplinlerinin bir araya gelerek etkileşimiyle yeni yöntemler ve yaklaşımlar ortaya çıkar.

Tablo 1: Sorunlara Disiplinlerarası Yaklaşım Örnekleri

Sorun	Disiplinler
İklim Değişikliği	Coğrafya, çevre mühendisliği, ekonomi, siyaset bilimi, etik
Ruh Sağlığı Politikaları	Psikoloji, sosyoloji, tıp, hukuk, kamu yönetimi
Yapay Zeka Etikleri	Bilgisayar bilimi, felsefe, hukuk, sosyoloji
Kültürel Kimlikler	Antropoloji, tarih, edebiyat, iletişim bilimi

2. Sağlık Bilimlerinde Disiplinlerarası Yaklaşım

WHO sağlığı “Sağlık, yalnızca hastalık ve sakatlığın olmaması değil, bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir.” şeklinde tanımlamaktadır. Buradan anlaşılabacağı üzere sağlık hizmetleri ancak disiplinlerarası yaklaşımla uygulanabilmektedir.

Sağlık bilimlerinde disiplinlerarası yaklaşım, modern sağlık hizmetlerinin temel taşlarından biridir ve hastaya bütüncül bir bakış sunar. Bireyin ve toplumun sağlığını korumak, geliştirmek, hastalıkları önlemek ve etkili tedavi yöntemleri geliştirmek için tıp, hemşirelik, fizyoterapi, psikoloji, sosyal hizmet, beslenme, eczacılık, halk sağlığı gibi farklı sağlık ve sosyal bilim alanlarının ortak hedefler doğrultusunda iş birliği içinde çalışmasını ifade eder.

2.1. Sağlık Bilimlerinde Disiplinlerarası Yaklaşımın Amaçları

Sağlık bilimlerinde disiplinlerarası yaklaşımın amaçları; bireylere hasta merkezli, bütüncül yaklaşım sunmak (fiziksel, psikososyal, spiritüel, çevre), disiplinlerin kendine özgü bilgi ve becerilerini entegre etmek için köprü kurmak, karmaşık sağlık sorunlarını daha etkili yönetmek, yaşam kalitesi ve hasta güvenliği konularını göz ardı etmeden yaklaşım sergilemek, var olan kaynakları en etkili şekilde kullanmaktır. Bir bilimsel disiplin dalının yeterli olmayacağı karmaşık sorunların çözümünde etkilidir (örneğin kronik hastalıklar, psikososyal sorunlar).

2.2. Sağlık Bilimlerinde Disiplinlerarası Yaklaşımın Özellikleri

2.2.1. Ortak Karar Alma: Birbirinden farklı bilim disiplinleri entegre çalışarak hasta için en iyi çözümü tartışırlar.

2.2.2. İletişim: Açık ve etkili bir iletişimle hasta sorunlarının ekip anlayışı çerçevesinde çözümü sağlanır.

2.2.3. Rol Paylaşımı: Her disiplin kendi uzmanlık alanına göre katkı sunar.

2.2.4. Koordinasyon: Hasta takibi ve tedavi planı ortak şekilde yürütülür.

Tablo 2: Sağlık Sorunlarına Disiplinlerarası Yaklaşım Örnekleri

Sorun	Disiplinler
Kanser	Tıp (onkoloji), hemşirelik, psikoloji, diyetisyenlik, sosyal hizmet
Geriatrik sorunlar	Geriatrici, fizyoterapi, psikoloji, sosyal hizmet, hemşirelik
Ruh sağlığı sorunları	Psikiyatri, psikoloji, sosyal hizmet, hemşirelik
Diyabet yönetimi	Endokrinoloji, diyetisyenlik, eğitim, psikoloji
Rehabilitasyon	Fizik tedavi, ergoterapi, psikoloji, sosyal hizmet

3. Disiplinlerarası Perspektiften Klinik Yaklaşım

Disiplinlerarası perspektiften klinik yaklaşım, **hastayı merkeze alan**, birbirinden farklı bilim disiplinlerinin bilgi ve becerilerinin **entegrasyonu ile tanı ve tedavi sürecini planlayan** bir uygulamadır.

3.1. Disiplinlerarası perspektiften klinik yaklaşım ilkeleri

3.1.1. Ortak Karar Alma: Disiplinlerarası perspektiften klinik yaklaşımda ekipte bulunan tüm disiplinler hastanın sorun çözümü ile ilgili birlikte karar alırlar.

3.1.2. İş birliği ve İletişim: Tüm disiplinler arasında sürekli bilgi paylaşımı ve koordinasyon sağlanır.

3.1.3. Saygı: Her disiplinin kendine özgü yöntem, bilgi ve katkısı eşit derecede önemlidir.

3.1.4. Hasta Merkezli Bakım: Bu tarz yaklaşımda hasta ve ailesi sürece aktif olarak katılırlar.

3.1.5. Süreç Yönetimi: Disiplinlerarası perspektiften klinik yaklaşımda tanı konulmasından taburculuğa kadar her aşama beraber yürütülür.

3.2. Disiplinlerarası Sağlık Çalışmasına Engel Olan Faktörler

3.2.1. İletişim Eksikliği: Disiplinlerin açık ve net iletişimine engel sorunların varlığı ya da isteksizliği.

3.2.2. Hiyerarşik Yapı ve Mesleki Sınırlar: Disiplinlerin kendi içinde var olan katı kurallar nedeni ile kapalı ve sınırlı olmaları.

3.2.3. Rol Belirsizliği: Ekip çalışmasında hastanın değişen sorunları nedeni ile etki alanı genişleyip daralan disiplinler arasında meydana gelen rol karmaşıklığı, yetki çatışmaları.

3.2.4. Kurumlar Arası Koordinasyon Sorunları: Farklı kurumların entegre ve iş birliği içinde çalışamaması, prosedür ve mevzuat sorunları.

3.2.5. Eğitim Eksiklikleri: Teknolojik gelişmeler, yazışma ve prosedür ile ilgili bilgi ve eğitim eksiklikleri.

Tablo 3: Disiplinlerarası Perspektiften Klinik Yaklaşım Örneği: Paralizi Geçiren Bir Hasta

Disiplin	Rolü ve Katkısı
Nöroloji Bilim dalı	Tanılar ve tedavi planını düzenlemek
Hemşirelik hizmetleri	Günlük bakım planı ve ilaç takibini yapmak
Fizyoterapi Birimi	Motor becerilerin geri kazanımı için çalıştırmak.
Konuşma terapisti	Konuşma ve yutma sorunları ile mücadele etmek.
Psikiyatri Bilim dalı	Psikolojik sorunlarla mücadele etmek.
Sosyal hizmet uzmanı	Hastanın eve dönüş sürecini planlama, sosyal destek sağlama gibi hizmetler yürütmek.

3.3. Klinik Uygulamada Kullanım Alanları

3.3.1. Onkoloji Klinikleri: Onkoloji kliniklerinde disiplinlerarası yaklaşım, kanser hastalarının tanı, tedavi ve bakım süreçlerinde farklı sağlık disiplinlerinin bir arada çalışmasını sağlayarak bütüncül ve etkili bir hizmet sunmayı amaçlar. Bu yaklaşım, hastaların fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için tıbbi onkoloji, cerrahi, radyasyon onkolojisi, hemşirelik, psikoloji, beslenme ve sosyal hizmet gibi alanların uzmanlarını bir araya getirir.

3.3.2. Yoğun Bakım Üniteleri: Yoğun bakım ünitelerinde (YBÜ) disiplinlerarası yaklaşım, kritik hastaların karmaşık ve çok yönlü ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla farklı sağlık disiplinlerinin birlikte çalışmasını ifade eder. Bu yaklaşım, hasta bakımının kalitesini artırmak, iletişimi güçlendirmek ve hasta güvenliğini sağlamak için önemlidir. Ayrıca yoğun bakım ortamı, hastalar ve aileleri için stresli olabilir. Aile merkezli bakım yaklaşımı, ailelerin bakım sürecine aktif katılımını teşvik eder ve disiplinlerarası ekiplerin ailelerle

etkili iletişim kurmasını sağlar. Bu yaklaşım, hasta ve aile memnuniyetini artırabilir ve psikolojik yükü azaltabilir.

3.3.3. Geriatri Servisleri: Geriatri alanında disiplinlerarası yaklaşım, yaşlı bireylerin karmaşık sağlık ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla farklı meslek gruplarının iş birliği içinde çalışmasını ifade eder. Bu yaklaşım, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmak, fonksiyonel bağımsızlıklarını sürdürmek ve sağlık hizmetlerinin etkinliğini artırmak için önemlidir. Geriatri alanında multidisipliner ekipler; hekimler, hemşireler, fizyoterapistler, diyetisyenler, sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar gibi çeşitli sağlık profesyonellerinden oluşur. Bu ekipler, yaşlı bireylerin sağlık ve bakım ihtiyaçlarını bütüncül bir yaklaşımla ele alır. Ekip üyeleri arasında etkin iletişim ve koordinasyon, bakımın kalitesini artırır ve hasta memnuniyetini yükseltir.

3.3.4. Psikiyatri Merkezleri: Psikiyatri alanında disiplinlerarası yaklaşım, ruh sağlığı bozukluklarının tanı, tedavi ve önlenmesinde farklı meslek gruplarının bilgi ve becerilerini birleştirerek bütüncül bir bakım sunmayı amaçlar. Bu yaklaşım, psikiyatrik hizmetlerin etkinliğini artırmak ve hastaların yaşam kalitesini iyileştirmek için önemlidir.

3.3.5. Rehabilitasyon Merkezleri: Rehabilitasyon alanında disiplinlerarası yaklaşım, hastaların fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla farklı uzmanlık alanlarından profesyonellerin bir araya gelerek bütüncül bir tedavi planı oluşturmasını ifade eder. Bu yaklaşım, hastaların yaşam kalitesini artırmayı ve tedavi süreçlerini daha etkili hale getirmeyi hedefler.

3.3.6. Palyatif Bakım Üniteleri: Palyatif bakımda disiplinlerarası yaklaşım, yaşamı tehdit eden hastalıklarda hastanın ve ailesinin fiziksel, psikolojik, sosyal ve manevi ihtiyaçlarını bütüncül şekilde karşılamak için farklı sağlık profesyonellerinin iş birliği içinde çalışmasını ifade eder. Bu yaklaşım, ağrı ve semptom yönetimi, psikososyal destek, hasta ve aile eğitimi ile yaşam kalitesini artırmayı hedefler.

Sonuç

Sağlık kavramının çok yönlülüğünden ve insan ihtiyaçlarının farklılıklarından dolayı sağlık bilimlerinde disiplinlerarası yaklaşım oldukça önem taşımaktadır. Disiplinlerarası yaklaşım bireyleri sadece fiziksel olarak değil, aynı zamanda psikolojik, sosyal ve çevresel yönlerini ile ele almaktadır. Bütüncül bir bakış açısı ile tıp, hemşirelik, psikoloji, fizyoterapi, sosyal hizmet ve beslenme gibi alanlar, hasta merkezli ve etkili çözümler üretmek için iş birliği yapar. Ortak karar alma, net iletişim, uygun rol paylaşımı ve disiplinlerarası koordinasyon bu yaklaşımın temel unsurlarındandır.

Sağlık bilimlerinde disiplinlerarası yaklaşım, özellikle kanser, psikiyatrik sorunlar ve kronik hastalıklar gibi karmaşık sağlık sorunlarında daha etkili tedavi ve kaynakların verimli kullanımı açısından önemlidir. Sonuç olarak disiplinlerarası perspektiften klinik yaklaşım, modern sağlık sistemlerinin ihtiyaç duyduğu bütüncül, etkili ve etik bir modeldir denilebilir. Bu yaklaşım; sağlık hizmetlerinde verimliliği artırır, sağlık profesyonelleri arasında iş birliğini güçlendirir. Bu yaklaşım sayesinde yalnızca hastalık değil, hasta bir bütün olarak ele alınır.

Kaynakça

- Agreli, H. L. F., Silva, J. A. M., & Peduzzi, M. (2015). Interprofessional collaboration for integrated care: Education and practice in Brazil. *International Journal of Integrated Care*, 15. <https://doi.org/10.5334/ijic.2352>
- Akın, B. (Ed.). (2021). *Disiplinlerarası yaklaşımlarla yaşlı bakımının temelleri*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Donovan, A. L., Aldrich, J. M., Gross, A. K., Barchas, D. M., Thornton, K. C., Schell-Chaple, H. M., ... & Gropper, M. A. (2018). Interprofessional collaboration in the intensive care unit: How to define it, measure it, and improve it. *Critical Care Medicine*, 46(6), 980–987. <https://doi.org/10.1097/CCM.0000000000003082>
- Erkin, Ö., & Tüfekci, F. G. (2020). Geriatri hemşireliği: Disiplinlerarası yaklaşım. *Journal of Gerontology and Geriatric Research*, 9(1), 1–6. <https://doi.org/10.4172/2167-7182.1000522>
- Franklin, C. M., Bernhardt, J. M., Lopez, R. P., Long-Middleton, E. R., & Davis, S. (2015). Interprofessional teamwork and collaboration between community health workers and healthcare teams: An integrative review. *Global Qualitative Nursing Research*, 2, 2333392815573312. <https://doi.org/10.1177/2333392815573312>
- Gonzalo, J. D., Himes, J., McGillen, B., & Lehman, E. (2016). Interprofessional collaborative care characteristics and the occurrence of bedside interprofessional rounds: A cross-sectional analysis. *BMC Health Services Research*, 16, 459. <https://doi.org/10.1186/s12913-016-1714-x>
- Gürhan, N., & Demir, S. (2021). Rehabilitasyon sürecinde hemşirenin disiplinlerarası ekipteki rolü. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 18(2), 98–105. <https://doi.org/10.5222/HEAD.2021.06789>
- Yabarow, F., Karateke, Y. ve Kol, E. (2018). Psikiyatrik tedavide multidisipliner hemşirelik yaklaşımı / Multi disciplinary nursing approach in the psychiatric treatment. *Maltepe Üniversitesi Uluslararası Öğrenci Kongresi*. s. 60-61. <https://openaccess.maltepe.edu.tr/entities/publication/b61bdec6-f23e-4443-a5f9-36101bf0aa09>
- Meseri, R., Ögce, F., & Özentürk, M. G. (2021). Güvenilir kanser kayıt veri tabanı oluşturmak. In M. G. Özentürk (Ed.), *Kanser Kontrolü ve Disiplinlerarası Yaklaşım* (pp. 1–5). Türkiye Klinikleri.
- Miller, K. K., & DeMeo, S. D. (2013). Facilitating an interdisciplinary approach to critical care. *Critical Care Medicine*, 41(12 Suppl), A140. https://journals.lww.com/ccmjournal/abstract/2013/12001/574__facilitating_an_interdisciplinary_approach_to.533.aspx
- Özdemir, Ş. (2008). Psikiyatri tedavi ekibinin “ekip çalışması” anlayışı. *Ruh Sağlığı Bülteni*, 11(2), 45–50. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/595842>

- Psaila, K., Schmied, V., Fowler, C., & Kruske, S. (2015). Interprofessional collaboration at transition of care: Perspectives of child and family health nurses and midwives. *Journal of Clinical Nursing*, 24(1–2), 160–172. <https://doi.org/10.1111/jocn.12635>
- Rocky Mountain Cancer Centers. (2023). *Benefits of a multidisciplinary approach to cancer care*. <https://www.rockymountcancercenters.com/referring-providers-blog/benefits-of-a-multidisciplinary-approach-to-cancer-care>
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2021). *Türkiye Sağlıkla Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2021–2026*. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/yasli-sagligi/Yayinlar/raporlar/Saglikli_Yaslanma_Eylem_Plani_2021_2026.pdf
- Türk, B., & Kara, F. M. (2022). Disiplinlerarası ekip çalışmasının fiziksel tıp ve rehabilitasyon uygulamalarındaki yeri. *Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Bilimleri Dergisi*, 25(1), 45–52. <https://doi.org/10.5152/tftrd.2022.12345>
- Türkben Polat, F., & Bayrak, S. (2024). Yaşlı sağlığında multidisipliner yaklaşım ve müdahale eğitiminin ekip çalışmasına yatkınlık ve meslek bilincine etkisi. *Geriatrik Bilimler Dergisi*, 10(1), 15–22. <https://doi.org/10.47141/geriatrik.1272450>
- Türk Klinik Mikrobiyoloji ve Enfeksiyon Hastalıkları Derneği. (2021). *Yoğun bakım ünitelerinde karar verme konulu politika belgesi*. <https://www.klimikdergisi.org/tr/2021/08/27/yogun-bakim-unitelerinde-karar-verme-konulu-politika-belgesi/>
- WHO. (2010). *Framework for action on interprofessional education and collaborative practice*. World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/framework-for-action-on-interprofessional-education-collaborative-practice>
- World Health Organization. Constitution of the World Health Organization. <https://www.who.int/about/governance/constitution> Erişim Tarihi: 18.05.2025
- Wingo, M. T., Havyer, R. D., Comfere, N. I., Nelson, D. R., & Halvorsen, A. J. (2015). Interprofessional collaboration milestones: Advocating for common assessment criteria in graduate medical education. *BMC Medical Education*, 15, 149. <https://doi.org/10.1186/s12909-015-0432-0>
- Yıldırım, S., & Aydın, T. (2020). Nörolojik rehabilitasyonda multidisipliner yaklaşımın etkinliği: Sistematik derleme. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 7(1), 34–42. <https://doi.org/10.32708/sbmj.693227>
- Yılmaz, F., & Özdemir, S. (2019). Palyatif bakımda disiplinlerarası ekip çalışması. *Turkish Journal of Palliative Care*, 12(3), 145–153. <https://doi.org/10.5152/tjpc.2019.133>

Yılmaz, M., & Demir, Y. (2022). Yoğun bakım ünitelerinde iletişim: Hasta ve aile arasındaki duvar. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*, 26(1), 28–35. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2327330>